

Животна средина је тринаесто прасе

Небојша Вељковић*

Тема овог осврта је утицај економије на еколођију, писано у форми тако да се поспеши дијалог читаоца и аутора, кретањем погледа усмереног напред и назад. Почињемо од двадесет шестог по реду Бизнис форума, одржаног у марту на Копаонику, на којем су представници државе, економске и финансијске елите разматрали тему „Србија десет година после велике рецесије – снажан раст као императив“. Разматрање макроекономске политике у малој и сиромашној земљи као што је Србија није могуће без ослушкивања глобалних економских актуелности. Зато наш бизнис форум има свог идејног оца који крајем јануара, ове године четрдесет осми пут, окупља у швајцарском монденском скијалишту Давос најутицајније људе из света економије и политике. Тема овогодишњег „Светског економског форума“ била је обликовање глобалне архитектуре у време четврте индустријске револуције. Подсетимо се да је тема првог скупа у Давосу 1971. године била како усвојити амерички начин управљања, а то се пре пола века односило на другу индустријску револуцију.

Сада кретањем погледа усмереног уназад долазимо до Србије у времену када је индустријски талас запљуснуо њене градове и донео прве проблеме у животној средини. О томе сведочи вест у „Лесковачком гласнику“ из 1930. године: „Приближују се топли дани када ће произвођачи конопље по

своме старом обичају почети да топе конопљу у Ветерници. Колико је та пракса штетна по здравље грађана не треба много доказивати. Велики смрад и нечистоћа, која плива реком преко цelog лета, не дозвољава становницима једне велике вароши као што је Лесковац да се људски окупљају и расхладе за време ужасних врућина. Како дознајемо, томе ће се ове године учинити крај на тај начин, што ће Општина ударити велике таксе за оне производијаче, који топе конопље изван вароши узводно, док ће производијачи који топе конопљу изван вароши низводно бити ослобођени ове таксе. Поздрављамо овај корак Општине кад већ сами производијачи нису нашли за сходно, и поред толиких опомена, да престану са својом рђавом навиком топљења конопља узводно. Надамо се да ће ова мера имати успеха и да ће се необазриви производијачи према осталом свету уразумити кад се уде по кеси.“

Овај пример од пре осамдесет година о једној од првих забележених казнених мера „по кеси“ и изјава министра заштите животне средине на овогодишњем „Српском Давосу“, где је рекао да је животна средина тринаесто прасе и да има мало разумевања за ову област, најубедљији говори о новоу наше друштвене и еколошке стварности.

Везу између економије и екологије најбоље је представио још 1984. године тадашњи јапански премијер Накасоне, наговестивши промене у економској политици своје земље

следећим речима: „Ако тону челика прерадимо у аутомобиле зарадићемо десетак хиљада долара. Ако тај челик претворимо у компјутере, зарада се мери стотинама хиљада долара. Јапан жељи да продаје знање, баш као и друге развијене земље, а прераду сировина, скупих и прљавих, уз утрошак енергије, још скупље и још прљавије, жељи да препусти другима.“

Неколико година касније, када је српску привреду већ запљуснуо трећи талас друштвених промена – информатичка револуција, један други Јапанац је 1989. године посетио Србију. Био је то Акио Морита, оснивач и председник глобалне компаније „Сони“, који је, после разговора са тадашњим политичким лидером и каснијим председником државе, посетио „Електронску индустрију Ниш“. Осим кратке новинске вести, никада нису саопштени разлоги посете и исход разговора који су вођени у Београду и Нишу. Могли бисмо данас рећи да је „Сони“ српском електронском мезимчитету понудио слику Јапана како је осликао Накасоне и да је то Акио Морита, извесно, саопштио, иначе не би хеликоптером слетео у комплекс фабрике у Нишу.